

ЗДОБУТКИ АНГЛОМОВНОЇ ПОЕТИЧНОЇ ШЕВЧЕНКІАНИ

Скляниченко Т. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – ст. викладач Кириченко О. А.

Здобутки англomовної поетичної Шевченкіани – вагомі. Дотепер понад вісімдесят перекладачів намагалося донести Шевченкове Слово до англomовного читача. Були серед них аматори (Е. Дж. Гантер, П. Канді), досвідчені перекладачі (О. Івах, Джон Вір, П. П. Селвер, А. М. Біленко), університетські професори-славісти (К. О. Меннінг, В. Кірконел, К. Г. Андрусинин), видатні літературні особистості, зокрема Е. Л. Войнич та В. Річ.

Перший англomовний переклад поезії Т. Шевченка датується 1 березня 1868 р., коли політемігрант з України, православний священник і громадський діяч Агапій Гончаренко (псевдонім Андрія Онуфрійовича Гумницького) опублікував у видаваному ним двотижневику "The Alaska Herald" ("Вісник Аляски") власний прозовий переклад уривків з поеми "Кавказ" (рядків 89-105, 128-129) під назвою "Цікаві думки поета Тараса Шевченка" [1, 45].

Глибший аналіз і докладніші інформації про Т. Шевченка знаходимо в працях Вільяма Річарда Морфіла. першого науковця-україніста у Великобританії. Перша його стаття, у значній мірі присвячена Т. Шевченку, – "Селянські поети Росії" (1880). У ній автор подає уперше прозовий переклад початкових восьми рядків "Заповіту" 1886 р.

В. Морфіл не перший дав віршовий переклад зачинних восьми рядків "Заповіту". Першість належить Френсісу-Петріку Марчанту. 1897 р. він опублікував обширну статтю про Т. Шевченка у "Записках Англо-російського літературного товариства" і подав у ній власні переклади декількох поезій: перших восьми рядків "Заповіту", поем "Іван Підкова", "Тарасова ніч", віршів "Минають дні, минають ночі...", "Огні горять, музика грає...", "Думи мої, думи мої..." (1839). Ф. Марчант послуговувався не оригіналами, а російськими перекладами М. Курочкіна, М. Михайлова, О. Плещеева з Гербелевого видання "Кобзаря" 1869 р. Усе ж він намагався сумлінно, на професійному рівні відтворити художні особливості Шевченкових творів, поетову образність. Його переклади, попри їхню фрагментарність і поверховість, свідчать про певне зацікавлення англomовного світу Шевченковою творчістю [2, 90].

На початку ХХ віку серед перекладачів Т. Шевченка виділяється Етель Ліліан Войнич – англійська письменниця і композитор. У 90-х рр. Е. Войнич почала перекладати твори Т. Шевченка. За двадцять років праці вона опублікувала 156 поетових рядків. Е. Войнич переклала поезії: "Минають дні, минають ночі...", "Зоре моя вечірняя..." (пролог до поеми "Княжна"), "Заповіт", "Мені однаково, чи буду...", "Косар", "Минули літа молодії..." (під назвою "Winter"). Найдовершеніші серед перекладів – "Заповіт", "Зоре моя вечірняя...", "Мені однаково, чи буду...". Безмежна щирість цих поезій проривається крізь переклад, пор.: "Мені однаково, чи буде / Той син молитися, чи ні... / Та не однаково мені, / Як Україну злії люде/ Присплять, лукаві, і в огні / Її, окраденую збудять... / Ох, не однаково мені" – "I care no longer if the child / Shall pray for me, or pass me by. / One only thing I cannot bear: / To know my land that was beguiled/ Into a death-trap with a lie, / Trampled and ruined and defiled... / Ah, but I care, dear God; I care!" [2, 34].

Е. Войнич зберегла багатство змісту і своєрідність стилю першотворів: прийом перенесення ("Мені однаково, чи буду...", "Минають дні, минають ночі..."), повтори, мелодійність внутрішніх рим, риторичні звертання ("Минають дні, минають ночі...").

Майстерно відтворювала чарівну мелодіку й захопливу велич Шевченкового слова Віра Річ (справжнє ім'я Faith Elizabeth Rich) англійська поетка й перекладачка української літератури англійською мовою. Ганна Косів, дослідник її перекладів, зауважує: "Віра Річ завжди дотримувалася поглядів, що найсвятіший обов'язок перекладача — передавати засобами цільової мови не тільки зміст оригіналу, а і його поетичні своєрідності — риму, ритм, алітерацію. Всупереч сучасним панівним тенденціям в англомовному світі, вона намагалася відтворювати в перекладах просодію оригінальних текстів. Аналіз перекладів Віри Річ та зіставлення їх з оригіналами засвідчують, що Віра Річ добре почувалася в ролі перекладача-інтелектуала з її, так би мовити, професійним двомовним та двокультурним статусом. Вона ніколи не дозволяє собі будь-якої поспішності чи недбалості, поверхневого ковзання по матеріалу. В її перекладах майже немає випадків надмірного впливу культури-реципієнта чи, навпаки, засилля культури оригіналу". Так, переклад поеми "Кавказ" Шевченка, який підготувала Віра, в англомовному світі вважають чи не канонічним, одним із найкращих. Уривок із перекладу викарбовано на пам'ятнику Шевченкові у Вашингтоні. У

2009 році Віра Річ відійшла у вічність. Це велика трагедія для англословної Шевченкіани. Зворушливо, що некролог В. Річ у газеті "The Times" автор Ю. Бендер закінчив останньою строфою Шевченкового "Заповіту" в її перекладі: "Then in that great family / A family new and free, / Do not forget, with good intent / Speak quietly of me"

Дивовижні діамантові розсипи Шевченкової творчості розквітають у серцях іншомовних читачів завдяки перекладачам живого й безсмертного слова великого Кобзаря.

1. Honcharenko A. Curious ideas of the poet Taras Shavchenko // The Alaska Herald. – 1868. – Mar. 1.
2. Six lyrics from the Ruthenian of Taras Shevchenko, also the Song of the Merchant Kalashnikov from the Russian of Mikhail Lermontov / Rendered into English verse with a biographical sketch by E. L. Voynich. – London: Elkin Mathews, 1911. – 64 p. – (Vigo Cabinet Series, 86).

Перекладацькі інновації: матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 13–14 березня 2014 р. / редкол.: С. О. Швачко, І. К. Кобякова, О. О. Жулавська та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2014. – 172 с.